

[itobiad], 2021, 10 (4): 3475-3495

<p>Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre “Siyasi İktidar” : Bir Metafor Çalışması</p> <p>According to Social Studies Prospective Teachers "Political Power": A Metaphor Study</p> <p>Video Link: https://youtu.be/sy69gWLfpf4</p>	
<p>Davut GÜREL</p> <p>Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniv. Eğitim Fak. Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD Asst. Prof., Bartın Univ. Faculty of Education/Dept of Social Studies Edu. gureldavut@gmail.com Orcid ID: 0000-0003-2309-9202</p>	

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 01.07.2021
Kabul Tarihi / Accepted	: 24.11.2021
Yayın Tarihi / Published	: 25.12.2021
Yayın Sezonu	: Ekim-Kasım-Aralık
Pub Date Season	: October-November-December

Atıf/Cite as: Gürel, D. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre “Siyasi İktidar”: Bir Metafor Çalışması . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (4) , 3475-3495 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/66167/960652>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre “Siyasi İktidar”: Bir Metafor Çalışması *

Öz

Siyaset genel olarak insanların yönetimine ilişkin faaliyetlerin tümünü ifade eder ve tüm bu faaliyetler siyaset biliminin konusudur. Demokratik vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan sosyal bilgiler dersinin içeriğini oluşturan sosyal bilim alanlarından biri de siyaset bilimidir. Siyaset biliminin en önemli kavramlarından birini ise siyasi iktidar kavramı oluşturmaktadır. Öğretmenler, özellikle ilköğretim düzeyinde bulunan öğrenciler için oldukça etkili rol modelleridir. Geleceğin öğretmenleri olacak olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sorumlu ve demokratik yurttaş yetiştirme amaçlarının etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için siyasi iktidar kavramına ne gibi anlamlar yüklediklerinin bilinmesi oldukça önemli görülmektedir. Bu konuda bilgi sahibi olunması, geleceğin yurttaşlarının da bu kavrama yönelik algılarının nasıl şekilleneceği hakkında fikir verebilecektir. Buradan hareketle yapılan bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “siyasi iktidar” kavramına yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim desenine göre tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet üniversitesinde öğrenim görmekte olan 139 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri, yarı yapılandırılmış formla toplanmıştır. Bu formda öğretmen adaylarından “Siyasi iktidar gibidir/benzer; Çünkü.....” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda toplam 76 metafor oluşturulduğu görülmüştür. Bu metaforlardan en fazla tekrar edilenler *baba*, *öğretmen*, *aslan*, *çoban*, *aile* metaforlarıdır. Oluşturulan metaforlardan hareketle toplam 11 farklı kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler “*koruyup kollayıcıdır*”, “*herkese eşit mesafededir/adil yaklaşır*”, “*bilinmezliklerle doludur*”, “*varlığı gücüne bağlıdır*”, “*tüm hayatı çevreler*”, “*halkının rehberidir*”, “*sürekli değişir*”, “ *fayda gözetenleri cezbeder*”, “*çıkarlarının peşinden gider*”, “*güven vermez*”, “*halkını yansıtır*” kategorileridir. Elde edilen bulgulardan hareketle öğretmen adaylarının siyasi iktidar kavramına daha çok olumsuz anlamlar yüklediği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Siyaset Bilimi, Siyasi İktidar, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Öğretmen Adayları, Metafor Çalışması.

* Bartın Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu Başkanlığının 30.06.2021 Tarih, 12 Sayılı kararı ile Etik Kurul Kararı alınmıştır.

According to Social Studies Prospective Teachers "Political Power": A Metaphor Study

Abstract

Politics generally refers to all activities related to the governance of people, and all these activities are the subject of political science. One of the fields of social science that constitutes the content of the social studies course, which aims to raise democratic citizens, is political science. One of the most basic concepts of political science is the concept of "political power". Teachers are highly effective role models, especially for students at the primary education level. Social studies prospective teachers, who will be the teachers of the future, have an aim to raise responsible and democratic citizens, and it is important to know what meanings teachers attribute to the concept of "political power" to achieve this aim. Having knowledge on this subject will give an idea about how the future citizens' perceptions on this concept will be shaped. Therefore, in the current study aims to examine the perceptions of social studies prospective teachers towards the concept of "political power" through metaphors. The study was designed through the phenomenology design, which is one of the qualitative research designs. The study group of the research consists of 139 social studies prospective teachers to study at a state university. The data of the study were collected with a semi-structured metaphor form prepared for the concept of "political power" of prospective teachers. In this form, prospective teachers were asked to fill in the blanks of sentence such as, "Political power is similar to.....; because it.....". The obtained data were analyzed by content analysis technique. In the study, a total of 76 metaphors were created by prospective teachers. The most repeated of these metaphors are father, teacher, lion, shepherd, family metaphors. A total of 11 different categories were created based on these metaphors. These categories ranked based on how much they contain metaphors. These categories are "protective", "treat everyone equally/equitably", "enigmatic", "its existence depends on its power", "encircles all life", "the guide of its people", "ever-changing", "attracts the self-seeking", "lookout for oneself", "untrustworthy", "reflects the people" categories. Based on the findings, it can be said that social studies prospective teachers attribute mostly negative meanings to the concept of "political power".

Keywords: Political Science, Political Power, Social Studies Education, Prospective Teachers, Metaphor Study.

Giriş

Her toplum, öncelikle, farklı konularda birlikte hareket edebilmek ve güvenlik ihtiyaçlarını daha kolay karşılayabilmek gibi nedenlerle bir lider etrafından bir araya gelir ve bu liderler de toplumları ekonomik, kültürel, siyasi pek çok açıdan etkilerler (Aydın, 2018, s.7). Bu nedenle liderler, toplumların kaderleri ile yakından ilişkili görülmektedir. Bununla birlikte lider olabilmek, farklı özelliklere, isteklere ve hayat anlayışına sahip insanları bir araya getirebilme veya onları yönlendirebilmek için çeşitli becerilere sahip olmayı gerektirmektedir. Bu özelliklerin başında, liderlik için gerekli isteğe sahip olma, insanları etkileyebilme, onlara güven verebilme, bir vizyon ve cesaret sahibi olma, inandırıcı olma gibi özellikler sayılabilir (Ergezer, 2003).

Geçmişten günümüze lidere yönelik onun özellikleri, nasıl hareket ettiği veya etmesi gerektiği gibi temalar etrafında şekillenen farklı kuramların olduğu görülmektedir. Bu kuramlar, özellikler kuramı, davranışçı kuram ve durumsallık kuramı olarak sıralanabilir (Memişoğlu ve Yılmaz, 2019). Bununla birlikte, hangi kuram açısından ele alınırsa alınsın herhangi bir topluma önderlik eden bir liderin, siyasi manada, gücü elinde tutuyor olması, siyasi iktidar kavramıyla karşılık bulmaktadır. Siyasi iktidarların yönetim anlayışı veya özellikleri bireylerin onu algılayış biçimini farklı şekillerde etkileyebilmektedir. Bu çalışmada, öncelikle siyaset bilimi, iktidar, siyasi iktidar kavramları ve sosyal bilgiler dersi ile bunlar arasındaki ilişkiye yer verilmiş, daha sonra sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “siyasi iktidar” kavramını algılayış biçimleri incelenmiştir. Böylece, “siyasi iktidar” kavramına bireyler tarafından yüklenen anlamların neler olduğuna dair çıkarımlarda bulunulmuştur.

“Siyasi iktidar” kavramına yönelik alan yazında pek çok çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalardan öne çıkanlardan bir kısmının doğrudan “siyasi iktidar” kavramına yönelik veya siyaset bilimi alanında olduğu (Parsons, 1963; Shirky, 2011; Poulantzas, 1968; Bendix, 1952; Smith, 1996; Tarhan, 2016) bir kısmının yönetici veya lider kavramlarına yönelik olduğu (Nissim, 2020; Önder ve Tolunay Ateş, 2018; Memişoğlu ve Yılmaz, 2019; Yıldız ve Ertürk, 2019), bir kısmının da siyaset ve eğitim ilişkisi üzerine olduğu (Torres, 1983; Apple, 2012; Coleman, 2015; Akın ve Arslan, 2014; Şahin, 2012; Trilokekar, El Masri ve El Masry, 2020) görülmektedir. Bununla birlikte bazı çalışmalar, eğitimde ve sosyal bilgilerde politik okuryazarlık konusunu (Dudley ve Gitelson, 2002; Fyfe, 2007; Lockyer, 2008; Kara ve Tangülü, 2017; Tarhan, 2015) ve sosyal bilgilerin siyasi temellerini, onun siyaset bilimiyle olan ilişkisini ele alan çalışmalardır (Lybarger, 1983; Prickett, 2001). Her ne kadar alan yazında farklı çalışmalar yapılmış olsa da “siyasi iktidar” kavramına yüklenen anlamın ne olduğu konusunda herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Demokratik yönetimlerde siyasi

İktidara atfedilen tüm özellikler, o yönetimde yaşayan bireylerin beklentileri ve demokrasi gelenekleri ile karşılık bulmaktadır. Bu nedenle bireylerin “siyasi iktidar” kavramına yüklediği anlamlar bizlere sadece siyasi iktidarın zihinlerdeki yeri hakkında bilgi vermez aynı zamanda bireylerin demokrasiyi algılayış biçimleri hakkında da fikir verir. Yapılan bu çalışma, sonuçları itibarıyla, geleceğin demokratik yurttaşlarını yetiştirecek olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “siyasi iktidar” kavramına yükledikleri anlamların neler olduğunun belirlenmesi adına önemli görülmektedir. Ayrıca, daha önce “siyasi iktidar” kavramına yönelik herhangi bir metafor çalışmasının yapılamamış olması nedeniyle bu çalışmanın alan yazında bir boşluğu doldurarak alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Siyaset, İktidar ve Siyasi İktidar Kavramları

Siyaset, birey ve toplum hayatının hemen her alanını etkileyen bir kavramdır. Politika kavramının karşılığı olarak siyasetin ne olduğuna ilişkin alan yazında pek çok tanım mevcuttur. Siyaset, iktidarın kullanılması, yönetme sanatı, kolektif kararlar alınması, kıt kaynakların dağıtımı gibi pek çok tanıma sahiptir (Heywood, 2017, s.26). Bir tanıma göre siyaset, üretim dışında kalan, ancak üretimin sürdürülebilmesi ve geliştirilebilmesi için toplumsal çapta yürütülmesi zorunlu olan işlerin toplamıdır (Eroğul, 2015). Bir başka tanıma göre ise siyaset, devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayış (TDK, 2021). Her ne kadar siyaset kavramı ile ilgili çok sayıda tanım yapılmış olsa da siyaset, herkesin yararına olan bir toplum düzeni kurma çabasından başka bir şey değildir (Kapani, 2019, s.25). İktidarı elinde bulunduranların, diğer bir ifadeyle yönetenlerin, toplumsal düzeni sağlamak için, yönetilenleri idare etme adına ortaya koydukları faaliyetlerin tümü siyaset kavramı içerisinde ifade edilebilir. Tüm bu faaliyetlerin bilimsel olarak ele alınıp incelenmesi ise siyaset biliminin konusudur.

Siyaset bilimi en kısa tanımıyla devletlerin yönetimi bilimidir (Duverger, 2007, s.19). Siyaset bilimi siyasal iktidarın oluşumunu, nasıl biçimlendirildiğini ve bu iktidarın nasıl bölüştüğünü inceler (Fedayi, 2018, s. 5). Daha detaylı olarak ifade etmek gerekirse siyasal iktidarın kaynağı, ele geçirilmesi, sınırlandırılması, devredilmesi, kullanılması, siyasi iktidarı etkileyen faktörler, siyasi partiler, egemenlik kavramı, siyasal sistemler siyaset biliminin kapsamına girmektedir (Daver, 1972). Tüm bu verilenlerden hareketle siyaset biliminin esas konusunun siyasal iktidar kavramıyla ilgili olduğu söylenebilir (Öztekin, 2016, s. 25; Çağla, 2015, 38; Yücekök, 1987, s. 3). Nitekim, Kapani (2019, s.25) siyasetin temel amacının toplumdaki çeşitli gruplar siyasal iktidarı elde etmek ve onu kullanmak suretiyle kendi görüşlerini ve çıkarlarını gerçekleştirmek amacını güttüğünü, böylece siyasetin hedefinin, iktidarın ele geçirilmesi ve onun sağladığı yararların (nimetlerin) paylaşılması olduğunu ifade eder.

İktidar, başkalarının davranışlarını etkileyebilme, kontrol edebilme ve kendi istek ve arzularına göre yönlendirebilme gücüdür. Siyasal iktidar ise bir ülkenin ve toplumun bütünü üzerinde geçerli olan iktidardır (Dursun, 2008, s. 95-106). Siyasi iktidar, topluluğun tümünü koruma, örgütleme, geliştirme ve başkalarına karşı müdafaa etme fonksiyonlarına sahiptir (Taşdelen, 2011, s. 28). Buradan hareketle siyasi iktidarın kuşatıcı bir gücü ifade eden kavram olduğu ifade edilebilir. Fakat, siyasi bir iktidar meşruluğu ile var olur. Meşru olmayan veya meşruiyetini kaybeden bir iktidar, iktidar olmaktan çıkmıştır ve o artık güçten başka bir şey değildir. Çünkü o, kendisine boyun eğildiği sürece varlığını sürdürebilecektir (Duverger, 2007, s. 132). Yönetilenler açısından bakıldığında ise onlar, iktidara rıza gösterir ve itaat ederler. Gelenek-görenek, maddi çıkar, duygusal saikler, cezalandırma korkusu, şartlandırmalar, çevresel etkiler, eğitim, tatmin duygusu, çaresizlik gibi faktörler, iktidara itaat üzerinde etkili faktörlerdendir (Dursun, 2008, s. 106). Tüm bu faktörler, bireylerin siyasi iktidar kavramına yükledikleri anlam üzerinde de etkili olan faktörlerdir. Bununla birlikte özgürlük, eşitlik, adalet gibi değerlerin yüceltiği demokrasilerde bireylerin siyasi iktidara daha farklı anlamlar yüklemeleri mümkündür.

Siyaset Bilimi ve Sosyal Bilgiler Eğitimi

Siyaset bilimi, en geniş anlamda, insanların, altında yaşamlarını sürdürdükleri genel kuralları yapmaya, korumaya veya değiştirmeye yarayan etkinliklerdir (Heywood, 2018, s. 25). Siyasi iktidar ise istenen sonuca ulaşabilme yeteneğini, bir şeyleri yapabilmeye ilişkin gücü, başkalarının davranışını kendi seçimleri olmayacak şekilde etkileme ve cezalandırma ya da ödüllendirme yeteneğini bir arada ifade eden bir kavramdır (Heywood, 2017, s. 30). Demokrasi, kamusal görevleri halkın oyu için yapılan rekabetçi bir mücadeleyle doldurmanın aracı olarak görülmektedir (Heywood, 2017, s.147). Demokrasi, yurttaşların hukuken ve siyaseten eşitliğini öngören bir yönetim anlayıştır. Bir başka deyişle demokrasilerde yurttaşlar yönetime eşit olarak katılırlar ve iktidar onlara eşit davranır, yurttaşlar arasında bir ayrım gözetmez (Çağla, 2015, s. 195). Bununla birlikte, demokratik yurttaşlar sürekli olarak siyasi iktidarın izlediği politikaları takip eder, bunları eleştirel düşünce süzgecinden geçirerek pozisyon alır. Fakat, iktidarın karar alma, gündem belirleme ve düşünce kontrolü olmak üzere üç farklı yüzü bulunduğundan (Heywood, 2017, s. 35) bazen yurttaşlar farkında olmadan düşünme, hissetme ve eylem yapabilme yetilerini kaybedebilmektedir ve sadece oy kullanarak görevini yapmaktadır (Çağla, 2015, s. 205). Demokratik yurttaşlar yetiştirme amacını benimsemiş sosyal bilgiler eğitimi, bu bağlamda, demokratik vatandaşlığı teşvik ederken eleştirel düşünme becerisini kazandırarak bunu siyaset bilim alanında da etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamalıdır. Böylece sosyal bilgiler dersi, vatandaşların kamu yararı için mantıklı ve bilgili kararlar alabilme yeteneklerini geliştirmelerine de yardımcı olacaktır (National Council for the Social Studies [NCSS], 2010).

Sosyal bilgiler dersi doğası gereği farklı sosyal bilim alanlarından elde edilen bilgilerle oluşturulmuş bir derstir. Bu sosyal bilim alanlarından biri de siyaset bilimidir. Bu nedenle siyaset bilimi ile sosyal bilgiler eğitimi arasında doğrudan bir ilişki olduğu söylenebilir. NCSS'nin sosyal bilgilere yönelik yapmış olduğu tanımda tarih, coğrafya, antropoloji gibi bilimlerle birlikte siyaset biliminin de sosyal bilgiler dersini oluşturan alanlardan biri olduğunu açıkça ifade etmektedir (NCSS, 1994, s.3). Bununla birlikte sosyal bilgiler dersinin on farklı temadan oluştuğunu ve bu temalardan birinin doğrudan siyaset bilimi konu alanına giren “Güç, Otorite ve Yönetim” teması olduğu görülmektedir. Bu temada sosyal bilgiler dersi aracılığıyla öğrencilerin güç, otorite ve yönetim yapılarının insanlar tarafından nasıl oluşturulduğunun ve değiştirildiğinin öğrenilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır (NCSS, 1994, s.26). Sosyal bilgiler eğitiminin temel amacının etkili ve demokratik yurttaşlar yetiştirmek olduğu düşünüldüğünde geleceğin aktif yurttaşlarını yetiştirecek olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yukarıda da bahsedildiği üzere siyaset biliminin en önemli kavramlarından biri olan “siyasi iktidar” kavramına yükledikleri anlama ilişkin fikir sahibi olunması önemli görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “siyasi iktidar” kavramına yönelik algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla da şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “siyasi iktidar” kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “siyasi iktidar” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar hangi kategoriler altında toplanarak yorumlanabilir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yönteminin göre tasarlanan olgubilim deseninde yürütülmüştür. Bu desen, bildiğimiz fakat tam olarak kavrayamadığımız olguların araştırılması için kullanılır. Olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar, durumlar bu desen kullanılarak araştırılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 72). Bu araştırma da sosyal bilgiler lisans programında öğrenim gören öğrencilerin “siyasi iktidar” kavramına yüklediği anlamların neler olduğunu metaforlar yoluyla anlamayı amaçlamaktadır. Araştırmanın yürütülebilmesi için gerekli etik kurul izni alınmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-21 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesi eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği programına kayıtlı toplam 244 öğrenci arasından rastgele örnekleme yöntemine göre seçilmiş

139 (Kadın: 97-Erkek: 42) öğretmen adayı oluşturmuştur. Katılımcıların 41'i (%29) birinci sınıf, 37'si (%27) ikinci sınıf, 44'ü (%32) üçüncü sınıf ve 17'si (%12) dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir. Nitel yönetime dayalı çalışmalarda çalışma grubunun büyüklüğüne ilişkin kesin bir bilgi olmasa da (Patton, 2014, s. 244) bu araştırmanın çalışma gurubunu oluşturan katılımcı sayısının bu çalışma için yeterli olduğu söylenebilir. Bu kaniya varılmasında elde edilen verilerin yeterli doygunluğa ulaştığı düşüncesi etkili olmuştur (Creswell, 2013, s. 189). Çalışma grubunun seçiminde, amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Özellikle, nitel çalışmalarda maliyet ve ulaşılabilirlik örneklem seçiminde etkili olan hususlardandır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 113). Bu çalışmada da bu durum etkili olmuştur.

Veri toplama Aracı

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış sorunun kullanıldığı metafor formu ve kişisel bilgi formu ile toplanmıştır. Metafor formları eğitim-öğretim alanında farklı amaçlarla sıklıkla kullanılan formlardır (Vadeboncoeur ve Torres, 2003). Metafor formu, metaforun kaynağı ve konusunu belirtmek üzere "Siyasi iktidar gibidir/benzer, çünkü" kalıbı kullanılarak oluşturulmuştur. Böylelikle katılımcıların *siyasi iktidar* kavramına yönelik oluştukları metaforlara yükledikleri anlamların daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır. Çalışmada kullanılan kişisel bilgi formu ise katılımcıların cinsiyetine ve sınıf düzeylerine ilişkin bilgilerin alınması amacıyla iki sorunun yer aldığı formdur. Her iki formunda hazırlanmasında formun daha geçerli ve güvenilir olması için alandan iki uzmana danışılarak onların da görüşleri alınmıştır.

Verilerin Toplama Süreci ve Analizi

Veri toplanması aşamasında araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ve metafor formu Microsoft Forms sistemine aktarılmıştır. Microsoft Forms'un veri toplama sürecinde kullanılmasının nedenleri olarak araştırmanın yapıldığı zaman diliminde 2019'un sonuna doğru ortaya çıkan Covid-19 salgının devam ediyor olması, okullarda yüz yüze eğitime ara verilmesi nedeniyle öğretmen adaylarına doğrudan ulaşılabilmesi ve virüse yakalanma ihtimali sayılabilir. Ayrıca, yüz yüze mülakatlarda kişinin cinsiyeti, yaşı, mülakatçının adaylara yönelik tutumu, mülakatın yapıldığı ortam vb. nedenler veriler üzerinde yanlılığa neden olabilmektedir (Balci, 2005, 164-165). Verilerin toplanmasında Microsoft Forms'un kullanılmasının bu durumu ortadan kaldırarak verilerin daha hızlı ve nesnel toplanmasına katkı sağladığı söylenebilir. Nitel çalışmalarda katılımcılarla yapılacak olan görüşme öncesinde süreci yönlendirmeye yardımcı olacak bir formun kullanılması önemli görülmektedir (Lichtman, 2013). Bu nedenle, Microsoft Forms üzerinde, yapılan çalışmaya ve metafor formuna yönelik bilgilendirici açıklamalara da yer verilmiştir. Bu amaçla katılımcılara, çalışmanın ne

amaçla yapıldığı, katılımın gönüllük esasına dayalı olduğu ve istenildiğinde çalışmadan ayrılacakları belirtilmiştir.

Çalışmada elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizde önce elde edilen veriler kavramsallaştırılır daha sonra bu verileri açıklayacak temalar saptılır ve olgular okuyucu için daha anlaşılır hale getirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 227). Bu çalışmada metafor formu ile toplanan veriler önce düzenlenmiş daha sonra her metafor kaynağı dikkate alınarak ulaşılan temalar altında verilmiştir. Verilerin analizi sırasında Saban (2009) tarafından ifade edilen aşamalar dikkate alınmıştır. Bu aşamalardan ilki olan kodlama ve ayıklama aşamasında, katılımcılar tarafından açıklamasına yer verilmeyen veya anlaşılmaz ifadelerin kullanıldığı metaforların yer aldığı formlar elenmiştir. Böylece incelenecek olan form sayısı 139’dan 133’e inmiştir. Daha sonra üretilen metaforlardan benzer olanlar aralarında ilişki kurularak derlenmiştir. Derlenen bu metaforlardan ise uygun kategoriler oluşturulmuştur. Son olarak bilgisayar ortamında kategoriler ve metaforlara ilişkin frekans ve yüzde hesaplamaları yapılarak katılımcılardan doğrudan alıntılarla ulaşılan bulgular raporlanmıştır. Katılımcılardan yapılan alıntılar katılımcıların sınıf düzeyini cinsiyetini ve sıra numarasını gösterecek şekilde kodlanarak verilmiştir. Örneğin, 1. sınıfta okuyan cinsiyeti kadın ve sıra numarası 8 olan bir öğrenci 1K8, 4.sınıfta okuyan cinsiyeti erkek, sıra numarası 84 olan bir öğrenci 4E84 şeklinde kodlanmıştır.

Ulaşılan bulguların güvenilirliği için katılımcılardan doğrudan alıntılarının yanı sıra bir dış denetçiden yardım alınmıştır. Bir dış denetçi oluşturulan kategoriler ile metaforlar arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Bu işlemin sonunda %90 oranında görüş birliğine varılmıştır. Bu oranın, çalışmanın güvenilirliği için yeterli bir oran olduğu söylenebilir (Miles ve Huberman, 1994, s.64). Ayrıca, üzerinde fikir birliğine varılamayan kodlar, dış denetçi ile ortak bir kod belirlenerek ifade edilmiştir.

Bulgu ve Yorumlar

Bu başlık altında çalışmada elde edilen verilerden hareketle ulaşılan bulgulara ve buna yönelik yorumlara yer verilmiştir.

Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Bu başlık altında öğretmen adayları tarafından kendilerine yöneltilen “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “siyasi iktidar” kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “siyasi iktidar” kavramına yönelik metaforları

Sıra No	Metafor	f	Sıra No	Metafor	f
1	Baba	7	39	Yaralı ceylan	1
2	Öğretmen	6	40	Avukat	1
3	Aslan	5	41	Fitneci insan	1

4	Çoban	5	42	Banka	1
5	Aile	5	43	Sağlık çalışanı	1
6	Doktor	4	44	Kalkan	1
7	Beyin	4	45	Buz dağı	1
8	Su	3	46	Pusula	1
9	Gemi kaptanı	3	47	Uçurum	1
10	Güneş	3	48	Kitap	1
11	Bukalemun	3	49	Ulu çınar	1
12	Teknik direktör	3	50	İkiyüzlü arkadaş	1
13	Çoban köpeği	3	51	Sağlık	1
14	Bal kavanozu	3	52	Rüzgâr gülü	1
15	Karınca	2	53	Uzun bir yol	1
16	Güç	2	54	Hukuk kuralı	1
17	Meyve	2	55	Ayna	1
18	Terazi	2	56	Heykel	1
19	Çatı	2	57	Merdiven	1
20	Kılavuz	2	58	Kut sahibi	1
21	Yalan makinesi	2	59	Zengin bir yönetici	1
22	Ağaç	2	60	Eşek	1
23	Kabuk	2	61	Hoparlör	1
24	Nehir	2	62	Sandal	1
25	Yere düşmüş bir şeker	2	63	Karikatür	1
26	Psikiyatr	2	64	Taksici	1
27	Kraliçe Arı	2	65	Vahşi bir hayvan	1
28	Anne	2	66	Balık	1
29	Market sahibi	1	67	Işık	1
30	Kabile Reisi	1	68	Yemek	1
31	Entrikalarla dolu dizi	1	69	Buzdolabı	1
32	Okul müdürü	1	70	Gemi	1
33	Panoptikon	1	71	Çöplük	1
34	Zaman	1	72	Pilot	1
35	Satranç tahtası	1	73	Uçurtma	1
36	Çemberdeki merkez noktası	1	74	İp	1
37	Elektrik	1	75	Mont	1
38	Yabani kedi	1	76	Karadul örümceği	1
				Toplam Metafor	133

Tablo 1’de sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından oluşturulan toplam 76 farklı metafor yer almaktadır. Frekanslarına göre sıralanan 76 metaforun toplam frekans sayısı ise 133’tür. Öğretmen adayları tarafından en fazla vurgulanan metaforların *baba, öğretmen, aslan, çoban, aile, doktor, beyin* metaforları olduğu görülmektedir. Frekanslarına göre değerlendirildiğinde toplam 28 metaforun frekans aralığı 7 ile 2 arasındadır, 105 metafor ise 1 frekansa sahiptir. Tabloda yer alan yüksek frekanslı metaforlardan hareketle öğretmen adaylarının siyasi iktidar kavramını hakimiyet kurma, güce sahip olma, koruma, kontrol altında tutma, eşitlikçi ve adil tutuma sahip olma anlamlarına gelecek metaforlarla ifade etmeye çalıştıkları söylenebilir. Tabloda yer alan tüm metaforlar dikkate alındığında oluşturulan metaforların başta nesne, bitki, hayvan, organ, meslek, statü olmak üzere

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre “Siyasi İktidar”: Bir Metafor Çalışması

pek çok türde oluşturulduğu söylenebilir. Bununla birlikte 76 metaforun 44’ünün bitki veya nesnelere, diğer bir ifadeyle cansız nitelikte özelliklerden, hareketle oluşturulduğu, 32’sinin ise insan veya hayvan gibi canlı niteliğe sahip özelliklerden hareketle oluşturulmuştur.

İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Bu başlık altında öğretmen adayları tarafından kendilerine yöneltilen “siyasi iktidar” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar hangi kategoriler altında toplanarak yorumlanabilir?” sorusuna verilen yanıtlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “siyasi iktidar” kavramına yönelik metaforlarının kategorik dağılımı

Kategori	Metaforlar	Metafor çeşidi (f)	%
Koruyup kollayıcıdır.	Baba, Çoban, Çatı, Kabuk, Aile, Aslan, Kalkan, Çoban köpeği, Buzdolabı, Anne, Mont, Beyin	12	16
Herkes eşit mesafededir/adil yaklaşır.	Öğretmen, Ulu çınar, Doktor, Güneş, Sağlık çalışanı, Terazi, Avukat, Psikiyatr, Market sahibi, Çemberdeki merkez noktası, Hukuk kuralı, Taksici	12	16
Bilinmezliklerle doludur.	Buzdağı, Uçurum, Kitap, Entrikalarla dolu dizi, Sandal, Balık, Gemi, Hoparlör, Yabani kedi, Uzun bir yol	10	13
Varlığı gücüne bağlıdır.	Kabile reisi, Güç, Merdiven, Kut sahibi, Zengin bir yönetici, Vahşi bir hayvan, Karınca, Okul müdürü, Yaralı ceylan	9	12
Tüm hayatı çevreler.	Satranç tahtası, Elektrik, Sağlık, Yemek, Panoptikon, İp	6	8
Halkın rehberidir.	Teknik direktör, Gemi kaptanı, Kılavuz, Pusula, Işık, Pilot	6	8
Sürekli değişir.	Su, Bukalemun, Nehir, Kraliçe arı, Zaman	5	7
Fayda gözetenleri cezbeder.	Bal kavanozu, Yere düşmüş bir şeker, Meyve, Ağaç, Banka	5	7
Çıkarlarının peşinden gider.	Rüzgâr gülü, Uçurtma, Eşek, Karadul örümceği, Karikatür	5	7
Güven vermez.	Fitneci insan, İki yüzlü arkadaş, Çöplük, Yalan makinesi	4	5
Halkını yansıtır.	Ayna, Heykel	2	3
Toplam		76	100

Tablo 2’de sosyal bilgiler öğretmen adaylarının metaforlarının kategorilere dağılımı verilmiştir. Koruyup kollayıcıdır. Bu kategoriler, *herkes eşit mesafededir/adil yaklaşır, bilinmezliklerle doludur, varlığı gücüne bağlıdır, tüm hayatı çevreler, halkın rehberidir, sürekli değişir, fayda gözetenleri cezbeder,*

çıkarlarının peşinden gider, güven vermez ve halkını yansıtır olmak üzere 11 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorilerden en fazla metafor çeşitliliğine sahip kategoriler toplam 12 çeşit (%16) metaforla *koruyup kollayıcıdır* ve *herkese eşit/adil yaklaşır* kategorileridir. Bu kategorilerde yer alan birkaç metafora ilişkin katılımcılardan doğru alıntılar aşağıda verilmiştir:

Koruyup Kollayıcıdır

“Siyasi iktidar baba gibidir. Çünkü bir baba o evdeki mutlak otoriteye ve güce sahiptir. Genellikle pek çok şeyde söz sahibidir. Ailesinin iyiliği ve mutlu bir yaşam sürmesi için çabalar aynı zamanda ailesine gelecek olan kötülükleri de engellemeye çalışır. Siyasi iktidar da ülkenin refah seviyesini yükseltmek ve toplumun her türlü ihtiyacını karşılamak ve toplumun mutluluğunu sağlamak için vardır. Gerekli olan güce sahip olduğu için toplumdaki eşitsizlikleri, sorunları çözebilir.” (1K4)

“Siyasi iktidar çoban gibidir. Sürüsünü dış etmenlerden korur ve bir arada tutmaya çalışır.” (3K79)

Siyasi iktidar çatı gibidir. Çünkü bir çatı ya bizi yağmurdan korur ya da yağmurda eriyip gitmemize sebep olur.” (3E121)

Herkese Eşit Mesafededir/Adil Yaklaşır

“Siyasi iktidar öğretmen gibidir. Nasıl ki bir öğretmen tüm öğrencilerini sevgiyle kucaklayabiliyorsa iktidar da tüm halkını kucaklayabilmelidir.” (2K48)

“Siyasi iktidar ulu çınar gibidir. Çünkü, siyasi iktidar var olduğu topraklar üzerinde her vatandaşını ayırım yapmaksızın kanatları altına alır. Her çeşitten vatandaşını sınıf, cins, cinsiyet, etnik köken ayırımı yapmaksızın koruma altına alır. Burada benzettiğim çınar ağacı da herhangi bir yargıda bulunmadan her türden bireyi kanatları altına alır. (Ne yazık ki ülkemizden bağımsız olarak.)” (2E64)

“Siyasi iktidar güneş gibidir. Çünkü güneş her gün yeniden yeryüzündeki tüm canlılar için doğar, bu kimileri için faydalıdır kimileri için ölümcül ama kime ne yaptığını düşünmeden her sabah tekrardan biz istesek de istemesek de orda olacaktır. İktidarda öyle biz istesek de istemesek de hep var olacak, kimilerini ezip geçerken kimilerini arşa çıkaracaktır.” (1E13)

Bilinmezliklerle Doludur

“Siyasi iktidar buz dağına benzer. Çünkü buzdağının görünen kısmında her şey mükemmelişmiş gibi gösterilir. Oysaki görünmeyen kısmı da vardır ve o kısmı sadece siyasi iktidar görür ve bilir.” (2K52)

“Siyasi iktidar sandal gibidir. Bazen istediğin bir yere götürür, bazen de belirsiz bir yerlere gidebilir.” (3K81)

“Siyasi iktidar kitap gibidir. Çoğu zaman kapağına aldanırız, fakat içindekiler genellikle beklentilerimizi karşılamaz.” [2K42]

Varlığı Gücüne Bağlıdır

“Siyasi iktidar kabile reisi gibidir. Siyasi iktidarlar, kabile reisleri gibi yönetme gücünü ellerinde bulundururlar. Bu gücü kaybetmemek için güç gösterisi yani

devletin diğer organlarını kullanarak hukuki ve hukuksuz eylemler de bulunabilirler. Kabile Reisinin de mutlak bir gücü vardır, varlığı buna bağlıdır." (1E26)

"Siyasi iktidar yaralı ceylan gibidir. Çünkü, yaralı ceylan yaralanmadan önce zıp zıp zıplar ve her şeyi vaat eder. Siyasi iktidar işi bittikten sonra yaralanır ve soyutlanır halktan." (2K46)

"Siyasi iktidar merdiven gibidir. Çıkan kişiler yorulur ama çıktıkça insanlara yüksekte bakmak muktedir kişilerin hoşuna gider." (3E117)

Tüm Hayatı Çevreler

"Siyasi iktidar satranç tahtasına benzer. Çünkü; satranç tahtasının üstünde piyondan, şah, kaleden ata birbirinde farklı statü ve yeteneği, özelliği olan taşlar vardır. Siyasi iktidar bu taşların sınırlarını çizer ancak taşların hepsi tahtanın üstünde durur." (1E19)

"Siyasi iktidar elektrik gibidir. O olmadan hiçbir eşya çalışmaz (belli bir siyasi iktidar olmazsa devletin hiçbir organı doğru çalışmaz)" (1K21)

"Siyasi iktidar ipe benzer. Çünkü bir ip gibi ülkedeki herkesi bağlar, yani bağlayıcı bir özelliğe sahiptir." (4K124)

Halkın Rehberidir

"Siyasi iktidar teknik direktöre benzer. Çünkü, mağlubiyetler olsa da pes etmeden takımını şampiyon yapmaya çalışır." (2E71)

"Siyasi iktidar ışık gibidir. Çünkü bir ışık gibi bize yol gösterir ve göremediğimiz olayları görmemizi sağlar. Tabi, soyut anlamda bazı olayları görmemizi sağlar." (3K86)

"Siyasi iktidar pusulaya benzer. Çünkü, seçeceği birçok yön vardır. Ülkesi ve halkı için bulması gereken doğru yolu arar durur." (2K74)

Sürekli Değişir

"Siyasi iktidar bukalemun gibidir. Çünkü bir bukalemun gibi gerektiğinde renk değiştirmeyi çok iyi bilir." (2K55)

"Siyasi iktidar nehir gibidir. Çünkü, nehir başka kollarla birleşip yoluna devam etmektedir. İktidar da halkın desteğini alarak ileriye doğru sürekli değişerek ve gelişerek devam etmektedir." (2K69)

"Siyasi iktidar zaman gibidir. Çünkü zaman asla bitip tükenmeyen bir şeydir, sürekli devam eder. Siyasi iktidarda öyledir, hep devam eder ama değişir" (3K90)

Fayda Gözetenleri Cezbeder

"Siyasi iktidar bal kavanozuna benzer. Ne kadar arı veya sinek varsa etrafında tavaf eder, arındırıcı olmadığı için bu sistemin temiz kalma imkânı da yoktur." (3E121)

"Siyasi iktidar yere düşmüş bir şeker gibidir. Tüm böcekler çevresine toplanır." (3K94)

hakkında bizlere fikir vermektedir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre “baba” metaforunun en fazla tekrar edilen metafor olduğu görülmektedir. Bu kavram siyasette oldukça önemli bir yeri olan kavramdır. Platon’un patriarşi yönetimle ilişkilendirdiği bu kavram aynı zamanda karizmatik liderlerin özellikleriyle de ilişkili görülmektedir. Bu yönetim anlayışında yönetenler otorite kurmak için özel bir çaba göstermezler, itaat bu sürecin doğal bir parçası olarak görülür (Fedayi, 2018, s. 25). Aile ortamında da babaya itaatin doğal bir durum olduğu söylenebilir. İbn-i Haldun da mukaddemesinde, bedevi toplumların iktidarı “baba” olarak gördüklerini ifade etmektedir (İbn-i Haldun, 1982). Benzer şekilde çalışmada en çok tekrarlanan “çoban” metaforu da Mısır, Asur gibi antik doğu toplumlarında tanrı ile ilişkilendirilmek üzere yönetenlerle özdeşleştirilmiş bir kavramdır (Erdoğan, 2006). Bu metaforların en fazla tekrar eden metaforlar olması pek çok uygarlığa ev sahipliği yapan bu coğrafyada yaşıyor olmamızın, bozkır kültürünün, kut anlayışının ve daha sonraki süreçte sultanlık ve halifelik kurumunun kolektif şuuruımıza bir etkisi olarak yorumlanabilir. Ulaşılan bu metaforların lider veya yönetici kavramlarına yönelik daha önce yapılan çalışmalarda da sıklıkla başvurulan metaforlar olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Yıldız ve Ertürk (2019), Memişoğlu ve Yılmaz (2019) ve Önder ve Tolunay Işık (2019) tarafından daha önce yapılan çalışmalarda çoban, baba, beyin, ışık, pusula, çınar, ayna, güneş gibi metaforlara ulaşılmıştır. Bu durumdan hareketle lider veya yönetici kavramlarının “siyasi iktidar” kavramıyla yakından ilişkili olarak algılanan kavramlar olduğu çıkarımında bulunulabilir. Ayrıca, oluşturulan metaforlar arasında önemli bir frekansa sahip olan “öğretmen” metaforunun “öğretmen” kavramına ilişkin daha önce yapılmış olan pek çok çalışmada anne, aile, ışık, rehber, baba, kitap, doktor, pusula kavramları ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Çelikten, 2006; Ocak ve Gürbüz, 2006; Cerit, 2008; Yılmaz, Göçen ve Yılmaz, 2013). Siyasi iktidarların öğretmene benzetilmesi ve öğretmeni anlatmak için kullanılan kavramlardan bir kısmının siyasi iktidar kavramını ifade etmek için de kullanılmış olması, öğretmen adayları tarafından siyasi iktidarla eğitim arasındaki bağa vurgu yapıldığını düşündürebilir (Ersanlı, 2003; İnal, 2008; Gömleksiz, Kan ve Öner, 2012; Akın ve Arslan, 2014; Özek, 2019). Nitekim, Nietzsche’nin (1991, s. 89; Akt. Çetin, 2001) eğitim üzerine düşüncelerini ifade ederken “itaat” kavramını da kullandığı ve ikisi arasındaki ilişkiye dikkat çektiği de görülmektedir.

Kullanılan metaforlardan “aile” metaforunun siyasetçilerin iktidarlarının halkın zihninde daha anlamlı olması için kullandıkları metaforlar arasında olduğu da görülmektedir (How, 1988). Metaforlar karmaşık bilgiyi daha basit ve yalın halde ifade etmesi nedeniyle, siyasi iktidarların büyük kitlelere hitap etmesini sağlar. Böylece geniş kitleler, ilgili siyasi süreci daha fazla hisseder ve destek sağlama eğilimi gösterir (Mio, 1997). Bu durum, iktidarın halk nezdinde daha fazla kabul görmesini sağlamak amacıyla kullandığı metaforların, bireyler tarafından da kabul görmesi üzerinde etkisi olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmada elde edilen metaforların bir kısmının ve bunların yer aldığı kategorilerin öğretmen adaylarının “siyasi iktidar” kavramına olumsuz anlamlar yüklediklerini de göstermektedir. Konuyla ilgili kategorilerden olan “bilinmezliklerle doludur”, “varlığı gücüne bağlıdır”, “fayda gözetenleri cezbeder”, “çıkarlarının peşinden gider”, “güven vermez” kategorilerine giren metaforlar büyük oranda olumsuz anlamlar ifade edecek şekilde kullanılmıştır. Örneğin, “rüzgâr gülü” gibi metaforlar siyasi iktidarın söylem ve eylemlerinde sürekliliği olmadığını; “yere düşmüş bir şeker” metaforu ile siyasi iktidarı, onun gücünden ve özelliklerinden faydalanmak isteyen kişileri etrafında toplayan bir araç olduğunu; “fitneci insan” metaforu ile insanlar arasında sorunlara neden olduğunu; “kitap” metaforu ile görüldüğü gibi olmadığı, sürprizlerle dolu olduğu ve her an her şey yapabileceği; “kabile reisi” metaforu ile sahip olduğu güç ile toplumda kabul gördüğü, gücünü yitirdikten sonra halkı tarafından aynı değerde itibar görmeyeceği ifade edilmiştir. Şüphesiz sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyasi iktidar imgelemleri üzerinde etkili olan pek çok neden bulunabilir. Bununla birlikte siyaset bireylere ayrıcalık tanımamalı, liyakatin esas olduğu bir toplumu hedeflemelidir. Öğretmen adaylarının “herkese eşit mesafededir/adil yaklaşır” kategorisinde olduğu gibi siyasi iktidar, demokratik siyasetin en önemli kavramlarından olan (Dahl, 1989, s. 1; Heyewood, 2017, s.147) eşitliğe gereken önemi vermelidir. Ulaşılan bu sonuç, başta siyaset kurumu, medya, toplum ve eğitim kurumları olarak “siyasi iktidar” kavramına yönelik olumlu algının oluşması için büyük bir çaba içinde olunması gerektiğini göstermektedir.

Yapılan çalışmalar siyasi iktidarla ilgili metaforların dönemin siyasi iktidarlarının izlemiş oldukları siyasetten bağımsız olmadıklarını da göstermektedir (Charteris-Black, 2011). Herhangi bir siyasi iktidar döneminde öne çıkan ekonomi veya sağlıkla ilgili sorunlar, endüstriyel ilişkiler veya savaş, baskı veya cezalandırma gibi olaylar o dönemi anlatmak için kullanılan metaforları etkileyebilmektedir. Özellikle, siyasi iktidarın elindeki yetkileri iyiye veya kötüye yönelik kullanabileceği (Bottomore, 2017, s. 7), bir bireyin veya toplumsal bir grubun, gerekirse diğer bireylerin ve grupların çıkarına, hatta muhalefetine karşı bir eylem sürecine girişebileceği (Duverger, 2007, s. 137), bu nedenle de bireylerin “siyasi iktidar” kavramını algılayışlarında olumsuz bir etkiye sahip olabileceği unutulmamalıdır.

Yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, siyasi iktidarın hemen her yönünü karşılayan metaforlar geliştirildiği görülmektedir. Bu metaforlar arasında en fazla başvurulan metaforun “baba” metaforu olması siyasi iktidarın zihinlerde nasıl şekillendiğini göstermesi açısından önemlidir. Benzer şekilde “öğretmen”, “aslan”, “çoban” ve “aile” metaforlarının da “baba” metaforu gibi şefkatli, koruyan ve kollayan, fedakâr, hakimiyet ve güç sahibi sıfatlarını ifade eden metaforlar olduğu görülmektedir. Ayrıca, ilk olarak ailede anne-babanın, daha sonra okulda öğretmenin otoritesi ile karşılaşılmasının bu durumu pekiştirici bir rol oynadığı söylenebilir (Özek, 2019). Kültür, bir insan

topluluğundan beklenen davranışları tayin eden rolleri oluşturan, düzenlenmiş bir davranışlar, düşünceler ve duyular bütünü ifade etmektedir (Duvarger, 2007, s. 74). Metaforlar arasında da yer alan “kut sahibi” metaforunda olduğu gibi kut, hakimiyet, iktidar kurma anlamını ihtiva eder. Eski Türk topluluklarındaki “kut” kavramının da “siyasi iktidar” ile yakın anlama sahip olduğu söylenebilir (Taşdelen, 2011, s. 29). “Ulu çınar” ve “anne” metaforu da toplumsal ve kültürel değerlerle ilişkili olarak ele alınabilir. Burada ayrı ayrı yer verilmemesine rağmen öğretmen adayları tarafından ortaya konulan 76 metaforun tamamının siyasi iktidarın diğer iktidarlara göre üstünlüğü; sahip olduğu zor kullanma gücü; itibar, otorite, güç kullanmak gibi siyasi iktidarın elde edilmesine yönelik farklı yolların olması ve farklı zamanlarda bunlara başvurulması; iktidarın kaynağının halka veya tanrıya dayandırılmasına yönelik farklı görüşlerin olması gibi nedenler (Öztekin, 2016) araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, siyasi iktidarı anlamlandırma biçimleri üzerinde etkili olabilir. Genel olarak elde edilen bulgulardan hareketle “siyasi iktidar” kavramına öğretmen adaylarınca yüklenen anlamların çok geniş bir yelpazede olduğu ve bu anlamlandırmaların toplumsal, kültürel özellikler ve bireysel deneyimlerden ayrı ele alınamayacağı sonucuna varılabilir. Yapılan bu çalışma kapsamında şu önerilerde bulunulabilir:

- İlköğretimde öğrencilere seçimle iş başına gelmiş en güçlü kişilerin veya atanmışların bile kurallara uyması gerektiği vurgulanmalıdır (Zarrillo, 2016). Özellikle eğitim öğretim ortamında öğretmenlerin bu konuda iyi rol model olmaları gerekmektedir. Böylece, siyasi iktidara yönelik algılarda ve siyasi iktidardan beklentilerde istendik yönde değişimler olması daha muhtemeldir.
- Bu çalışma 2000 yılı sonrasında doğmuş olan ve Z Kuşağı olarak adlandırılan grupta yer alan öğretmen adayları ile yapılmıştır. Geçmişe göre daha demokratik ve bilgiye erişimin daha kolay olduğu bir ortamda öğrencilerin “siyasi iktidar” kavramına yönelik algılarında olumsuz imgelemlerin yoğun olması düşündürücüdür. Benzer çalışmanın farklı yaş ve eğitim grupları üzerinde farklı yöntem ve tekniklerin de kullanılarak yapılması Türk toplumunda “siyasi iktidar” kavramına yüklenen anlamın daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir.
- Başta Sosyal Bilgiler Ders kitapları ve İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi kitaplarında demokrasi, yönetim, iktidar, lider ve lider özellikleri gibi kavramlar daha fazla öne çıkarılmalı, bunların temsili daha somut ve demokratik olarak ele alınmalıdır.
- Medya siyasi olayları ele alırken bireylerin anlayabileceği sadelikle ele alınmalıdır. Medyanın karmaşık bir dil kullanması kavramlara yönelik şemalar oluşturulmasını engelleyebilmektedir (Mio, 1997). Bu nedenle daha sonraki çalışmalar, medya ile “siyasi iktidar” kavramına yüklenen anlam ilişkisi üzerine yapılabilir.

Kaynakça

- Akın, U., & Arslan, G. (2014). İdeoloji ve eğitim: Devlet-eğitim ilişkisine farklı bir bakış. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 81-90.
- Apple, M.W. (2012). *Education and power*. (2st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203143124>
- Aydın, G. (2018). Türkiye'de 2002-2017 yılları arasında öğretim liderliği üzerine yapılmış çalışmaların değerlendirilmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. PegemA Yayıncılık.
- Bendix, R. (1952). Social stratification and political power. *American Political Science Review*, 46(2), 357-375.
- Bottomore, T. (2017). *Siyaset sosyolojisi*. E. Mutlu (Çev.), İletişim.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Charteris-Black, J. (2011). *Politicians and rhetoric: The persuasive power of metaphor*. Springer.
- Coleman, J. S. (2015). *Education and political development. (SPD-4), Volume 4 (Vol. 2271)*. Princeton University Press.
- Creswell, J.W. (2013). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. Ed. S.B. Demir), Eğiten Kitap.
- Çağla, C. (2015). *Yeni başlayanlar için siyaset bilimi*. Hiperlink.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Çetin, H. (2001). Devlet, ideoloji ve eğitim. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 201-211.
- Dahl, R. (1989). *Who governs? Democracy and power in an American city*. Yale University Press.
- Daver, B. (1972). *Siyaset bilimine giriş*. Doğan Yayınevi
- Dudley, R. L., & Gitelson, A. R. (2002). Political literacy, civic education, and civic engagement: A return to political socialization?. *Applied Developmental Science*, 6(4), 175-182.
- Dursun, D. (2008). *Siyaset bilimi*. Beta yayınları.
- Duverger, M. (2007). *Siyaset sosyolojisi*. Ş. Tekeli (Çev.), Varlık Yayınları.
- Erdoğan, E. (2006). XVI. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde iktidar-itaat ilişkisine dair bir araştırma: Amasya örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 217-226.

- Ergezer, B. (2003). *Liderlik ve özellikleri*. Ocak Yayınları.
- Eroğul, C. (2015). Siyaset. G. Atılğan ve E.A. Aytekin (Ed.), *Siyaset bilimi: Kavramlar, ideolojiler, disiplinler arası ilişkiler içinde* (ss.17-28), Yordam Kitap.
- Ersanlı, B. (2003). *İktidar ve tarih: Türkiye'de "resmi tarih" tezinin oluşumu (1929-1937)*. İletişim yayınları.
- Fedayi, C. (2018). *Siyaset bilimi*. (8. Baskı). Kadim.
- Fyfe, I. (2007). Hidden in the curriculum: Political literacy and education for citizenship in Australia. *Melbourne Journal of Politics*, 32, 110-135.
- Gömlüksiz, M. N., Kan, A. Ü., & Öner, Ü. (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bir değer olarak demokrasi kavramına ilişkin metaforik algıları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(24), 79-100.
- Heywood, A. (2018). *Siyaset*. (19. Baskı.). F. Bakırcı (Çev), BB101 Yayınları.
- Howe, N. (1988). Metaphor in contemporary American political discourse. *Metaphor and Symbol*, 3(2), 87-104.
https://doi.org/10.1207/s15327868ms0302_2
- İbn Haldun. (1982). *Mukaddime*. (Haz. S. Uludağ). Cilt: I, II. Dergâh Yayınları.
- İnal, K. (2008). *Eğitim ve ideoloji*. Kalkedon Yayıncılık.
- Kapani, M. (2019). *Politika bilimine giriş*. (58. Baskı). Serbest Akademi.
- Kara, H. & Tangülü, Z. (2017). Sosyal bilgiler öğretim programında hukuk ve politik okuryazarlığı üzerine bir durum incelemesi. *Araştırma ve deneyim dergisi*, 2(1).
- Lichtman, M. (2013). *Qualitative research in education: A user's guide*. Sage.
- Lockyer, A. (2008). Education for citizenship: Children as citizens and political literacy. In A. Invernizzi & J. Williams (Eds.), *Children and citizenship* (pp. 20-31). SAGE Publications.
- Lybarger, M. (1983). Origins of the modern social studies: 1900–1916. *History of Education Quarterly*, 23(4), 455-468.
- Memişoğlu, S. P. & Yılmaz, Ö. (2019). Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının Lider ve Liderlik Kavramlarına İlişkin Metaforik Alguları. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, 75, 1-15.
<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS8022>
- Önder, E., & Tolunay Ateş, Ö. (2018). Eğitim fakültesi öğrencilerinin yönetici ve lidere ilişkin algılarının metaforlar yoluyla incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3), 498-518.
<https://doi.org/10.30798/makuiibf.408223>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.

- Mio, J. S. (1997). Metaphor and politics. *Metaphor and symbol*, 12(2), 113-133. https://doi.org/10.1207/s15327868ms1202_2
- NCSS (1994). *Expectations of Excellence: Curriculum Standards for Social Studies*. National Council for the Social Studies, Washington, D.C. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED378131.pdf>
- NCSS (2010). *National curriculum standards for social studies: A framework for teaching, learning, and assessment*. Silver Spring, Md: National Council for the Social Studies.
- Nissim, Y. (2020). Draw Me a Shepherd: Student-Teachers' Perceptions and Metaphors on the Image of the " Leader-Teacher". *Higher Education Studies*, 10(2), 24-37.
- Ocak, G. & Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-310.
- Özek, B.Y. (2019). Eleştirel kuram (Frankfurt Okulu) bağlamında ideoloji ve eğitim ilişkisinin çözümlenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1535-1557.
- Öztekin, A. (2016). *Siyaset bilimine giriş*. Siyasal.
- Parsons, T. (1963). On the concept of political power. *Proceedings of the American philosophical society*, 107(3), 232-262.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün ve S.B. Demir (Çev. Ed.), Pegem.
- Poulantzas, N. (2018). *Political power and social classes*. Verso Books.
- Prickette, K. R. (2001). Planning curriculum in social studies. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED464882.pdf>.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Shirky, C. (2011). The political power of social media: Technology, the public sphere, and political change. *Foreign affairs*, 28-41.
- Smith, B. C. (1996). Bureaucracy and political power. In *Understanding Third World Politics* (pp. 221-242). Palgrave, London.
- Şahin, M. C. (2012). Demokrat Parti dönemi Türkiye'sinde din, siyaset ve eğitim ilişkileri. (*Religion, Politics and Education Affairs in the Period of the Democratic Party*). *Toplum Bilimleri*, 6(12), 31-54.
- Tarhan, Ö. (2015). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının politik okuryazarlığa ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASOS)*, 3(9), 649-669.

Tarhan, Ö. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyaset kavramına ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(19), 873-890. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.10034>

Taşdelen, M. (2011). *Siyaset sosyolojisi*. Kocav Yayınları.

TDK. (2021). "Siyaset". <http://www.tdk.gov.tr/>

Torres, C.A. (1983). *Political power and policy-making in education*. 24th Annual Convention of the International Studies Association, Mexico City, Mexico. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED233923.pdf>

Trilokekar, R., El Masri, A., & El Masry, H. (2020). Power, politics, and education: Canadian universities and international education in an era of new geopolitics. *Canadian Journal of Higher Education/Revue Canadienne d'enseignement supérieur*, 50(3), 79-95. <https://doi.org/10.47678/cjhe.vi0.188777>

Vadeboncoeur, J.A., & Torres M.N. (2003). Constructing and reconstructing teaching roles: A focus on generative metaphors and dichotomies. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 24(1), 87-103.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Seçkin yayıncılık.

Yıldız, K., & Ertürk, R. (2019). Yönetici ve lider kavramlarına ilişkin öğretmen görüşleri: Bir metafor çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1190-1216. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.47159-574232>

Yılmaz, F., Göçen, S., & Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: Bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1).151-164.

Yücekök, A. N. (1987). *Siyaset'in toplumsal tabanı: Siyaset sosyolojisi*. Hiperlink.

Zarrillo, J.J. (2016). *Sosyal bilgiler öğretimi: İlkeler ve uygulamalar*. B. Tay ve S. B. Demir (Çev. Ed.), Anı Yayıncılık.

